

Terrible humanitat

No és gens fàcil recomanar aquest llibre. Pot passar, fins i tot, que fer-ho comporti, acte seguit, fonamentals remordiments. Perquè saps que encamanes patiment, si fas córrer aquesta novel·la. I perquè això no se li fa a un amic, a un conegut, a ningú. No és gens fàcil i, tanmateix, és, alhora, inevitable. Perquè *Ànima* té, de cap a cap, les característiques de la gran narrativa. I no voldries, tampoc, que l'amic, el conegut, ningú se la perdés.

Wajdi Mouawad, dramaturg, actor i cineasta, nascut al Líban, exiliat amb la família al Quebec, beu, afirma, de la tragèdia grega, admira Sòfocles i ens parla de la mort. Més que això: de l'horror de la mort, de tota la mort que els humans som capaços de provocar, la més insensata, la més salvatge, la més morta. La mort, a més, sense condemna, sense res, la que queda resumida a la citació inicial, treta d'*Electra* en clara declaració d'intencions i de desempar humà: «On són doncs els llamps de Zeus, on és el sol refulgent, si, davant d'aquests crims, es queden en la fosca sense fer res?»

Des del començament, se'ns presenta, el crim, sense concessions: hi ha una dona assassinada i violada. Esperava un fill i tots dos queden estesos en aquest toll de sang primera. Tots tres: l'home torna a casa i se la troba així. El capítol inicial, curt, rítmic, implacable a cada paràgraf, et treu l'alè i ja no te'l voldrà tornar a donar.

Perquè a partir d'aquest moment, i passat el desconcert inicial, el xoc, el buit, Wahhch Debch, l'home, enceta la persecució. Sol, devastat, emprèn el viatge, travessa la frontera, cerca l'assassí. Ensumant-ne la pista, pràcticament. Com una bèstia. Per trobar-lo. Per veure. Per comprendre. I, mentre avança, recorre també el camí dels seus records, enterrats literalment des de la infantesa. La veritable persecució, potser, és aquesta altra, la que finalment l'encara, ens encara, a l'atrocitat, a la violència més crua.

No pas a la bogeria: a la violència. I al mal que provoca. Al dolor. Perquè no hi ha monstres inhumans que ens justifiquin la brutalitat que tot ho

esquitxa, no hi ha psicòpates de crispates, aquí: és pura normalitat desencadenada, allò que genera l'horror. Cosa que ho fa tot encara més terrible, i que el protagonista, de tan humà, hi quedi consumit.

Potser és d'això, que parla la novel·la: no pas del mal en sentit absolut, abstracte, sinó del mal que fa, del dolor.

I, tot això, ho aconsegueix Mouawad amb una distància narrativa que, encara que sembli contradictori, hi afegeix pregonesia. Diu que no sabia qui havia d'explicar la història, i que tenia el text que no avançava, i que es va mirar el seu gat i que ja va estar. La mula, la mosca, l'esquirol, l'aranya, la panerola,

la boa, el conill: tota mena de bestiola que topa amb l'home estrany n'explica la història, a retalls, segons l'entengui. En una sola frase, en un relat estremidor: en la veu d'una abella —«Les vibracions de la pena no són propietat de ningú i cada animal té el seu cant de dolor»—, d'una carpa —«El meu territori és vast infinit i naufraga en els confins»— o d'un corb: «Aquest home, si hagués pogut triar, hauria preferit lliurar el seu seny a la follia en comptes d'haver de ser mesurat en el seu dolor».

No hi ha més regularitat que la que li dicta la història o el punt de vista o la seva combinació: els capítols tenen la mesura que els vol donar i no prenen la forma de mosaic sinó l'estrip, l'aparència deficiosa d'un collage: tant s'allarguen una desena de pàgines en veu de gos llop com es condensen en perspectiva de serp: «L'altre, darrere seu, el persegueix sense respir, sense respir».

Per acabar d'arrodonir la sensació, també les llengües se superposen, i alguns diàlegs mantenen l'anglès —sovint macarrònic— que, al text original, es contraposava al francès general. Agraïm que la traductora, Anna Casassas, hagi sumat al seu art impecable la gosadia de tractar els lectors en català com a persones capaces de manobrar amb aquesta posada en escena i ens hagi estalviat un enfarfegós espectacle d'asteriscos.

Perquè aquesta novel·la és contingut i també forma, ritme, poesia. Fins i tot si en algun moment et sembla que s'hi comet algun excés, si en algun moment se't fa insuportable, el fet —no sé si dir-ne incontestable— és que aconsegueix trasbalsar-te de cap a peus. I ploras. Amb dolor, també, o amb ràbia. Fins i tot cridaries. Perquè acabes de llegir *Ànima* i encara sents la teva tremolar.

En una entrevista, Mouawad explicava que el seu pare només li havia vist una obra, i una sola vegada, i que en aquella ocasió li va oferir un consell: «escriu comèdies, la gent no vol sentir parlar de la mort». Per sort, però, ell no li va fer cas.

Wajdi Mouawad
Ànima

Traducció d'Anna Casassas Figueras
Ed. del Periscopi, Barcelona, 2014
441 pàgs.